

Неге бусурман тюгюллер гьалалны артыкъ гёре

МИЛЛЕТНИ САВЛУГЪУ – УЬЛКЕНИ МИЛИ АМАНЛЫГЪЫНЫ АГЪАМИЯТЛЫ КЮРЧЮСЮ

Гъалиги дюнья – кёбюсю гьалда янги шартлар яратагъан ва инсанни эки якъдагъы гъакъыкътъа кюйленивюню тийишли янги къайдаларын яратывгъа гъажатлыкъ берген технологиялашгъан майдан. Техника имканлыкъланы белгили кюйде генгешдирив кёп къадардагъы къошум терс гьалланы яратыв булан узатыла, шолар буса инсанни Ер юзюнде оьмюр сюрювюне ва савлугъуна белгили кюйде къоркъунчлукъ тувдура. Шо айлана якъны нас болувунда, ашамлыкъ продукъланы синтетикалашгъанлыгъында ва кёп тюрлю оьзге затларда гёрюне, шону натижасында да гъар тюрлю аврувлар оьрчюй. Шону уьстевюне де яшавну терсине къурув, Ислам динде гюнагъ гъисапланагъан ишлени этив де инсанни къаркъара ва психика гъалын буза. Шолай гьал инсанни оьзюню савлугъуну гъакъында ойлашма ва пайдаланагъан продукъланы сайлап янашма герек. Шогъар гёре Европада «гьалал» деп язылгъан ашамлыкъ маллагъа бакъгъан якъдагъы талап артгъан.

Мугъаммат Алимчулов

Гъалиги адам гъар тюрлю къуллукъларын кютюрегенде ва ашамлыкъ маллар алагъанда танглап бажарма ва тергевлю болма герек. Тек оьзлени къаркъараларын эсиртеген ички булан оьте артыкъ агъулайгъан кёп санавадагъы адамлагъа ичкисин не булан «закуска» эте буса да башгъа тюрлю. Тек не буса да, савлай дюньяда, айрокъда Европада Ислам динни талапларына гёре гъазирленген гьалал маллагъа бакъгъан якъдагъы оьсген гъаваслыкъ бары гъис этиле. Сонг да гьалал мал оьзюню дазуларын янги бусурманланы гъисабына тюрлю, башгъа динлени вакиллерини гъисабына да ген-



гешдире, олар кёп сююп гьалал малны пайдаландыра, башгъаларындан эсе, ону артыкъ гёре. Бусурман тюрлюлени шо гъаваслыкъы олар таза ва савлугъу учун пайдалы малланы пайдаландырма къаст этегенлик булан байлавлу, гьалаллыкъ булан чыгъарылагъан маллар буса шолайларындан гъисаплана. Экспертлени пикрисуна гёре, бир-бир уьлкелерде «гьалал» деген белгиси булангъы малланы пайдаландырагъан бусурман тюрлюлени санаву 50 процент, бирлеринде дагъы да кёп бар.

Гъалиги дюньяда ругъ-къылыкъ якъдан ярыкъландырывдан сонг, яшавну аманлыкъ, савлукъ сакълав, билим берив, материал-техника якъдан таъмин болув, озокъда, пайдалы ашны ва таза сувну барлыгъы булан таъмин болув бек агъамиятлы гъисаплана.

Шоланы гъарисини агъамиятлыгъыны гъакъында Ислам динде кёп айтыла,

ва шоланы яшавгъа чыгъарывну да оьз талаплары ва къайдалары бар.

Ислам динни этикасы аман сакълар
Гъар адам гъар гюн ашамлыкъ продукъланы танглавну гъажатлыгъына урунагъаны саялы, шону гъакъында мекенли кюйде айтма тюше. Ашама негет этивню ва муреды Аллагъа сужда къылыгъа гюч жыйывда, адамлагъа кёмек этивде ва жамиятгъа пайда гелтиривде болма герек. Ашайгъанда даим де орта даражаны сакълагъыз! Гъадисде булай айттыла: «Инсан ашкъазандан яман дорбаны толтурмас, сыртын тюзлемек учун инсангъа бир нече гесек аш таманлыкъ эте. Эгер шо таманлыкъ этмей буса, ашкъазанны уьчден бир пайын аш булан толтурма, къалгъан уьч пайын сувдан, ва къалгъан уьчден бир пайын да гъава учун къойма тюше» (Ибн Маджа, ат-Тирмизи).

» 3



Эр ва къатын – даимлик тема



Бусурман тиштайпаны лап оьр къыйматлары



Гъалиги технологиялар: болма имканлы заралдан яшланы нечик къоруума герек?

Муратгъа етмек учун...

«Бу дюньяда бек уллу сыналгъан бир иш бар: гертиден де бир зат сюе бусанг, гъеч къарамайлы сен ким экенни ва не иш юрютегенни, сен шо уьстюнлюкге етишежексен, неге тюрлю де иштагъынг аламны ругъунда тувгъан», – деп Паоло Коэльо дейген язывчу айтгъан болгъан.

Зайнаб Сабанаева

Гертин айтгъанда, янги иштагъы болмакъ аз, гъар адам къаст да этме герек оьзюню оюн бир келпетге салмагъа сюе буса. Тартыммайгъанлыкъ ва бары да зат бажарылажакъ экенге къатты кюйде инанмакъ – шо лап да тарыкълы затлардандыр. Биринчилей, иштагъынг дининге къаршы чыкъ-

масын! Озокъда, тынч ёл булан баражакъсан деп, бирев де сагъа сёз бермей, ёлунгъа нечакъы къыйынлыкълар ва яшав сынавлар гёрге тюшежек. Бир заман буса, юрегинг бир де гёргемен къыйынлыкълагъа урунуп, ол ёлну къойгъанны сюежек. Пашман болсанг да, тек ёлунгдан бурулма. Пайхамарынгъ эсинге алып, ону яшавун гёз алдынга гелтирсенг, сен бир аз уялажакъсан, неге тюрлю де, ол бу дюньяда гёрген къыйынлыкъланы къырыйын да гёргеменсен, яшавунгъа болуп турагъан къыйын ишлер бек гичи гёргеменек, уллу оьзендеги бир бюртюкге ошажакъ. Къыйынлыкълардан сонг паракатлыкъ гелегенни де битр де унутма ярамас. Есибиз сени даим гёрюп тура ва гъар бир оюнгу,

этген ишинги биле. Шолайлыкъланы англав да ругъ якъдан гючлендирежек деп толу кюйде айтмагъа ярар. Болмакълыкъ бар, ругъунг, кёмек излей туруп, адамлагъа тербенежек, олар буса бурулуп да къарамажакъ, гъар ким оьз башына экенни англап бу дюньадан бек тартынажакъсан. Лап да тарыкъ заманда, инангъан адамларынг ёкъ болуп къалса да, бек пашман болсанг да, ол иш сени гючюнню сындырмажакъ, амма бек сынавлу этежек. Аллагъны ёлунда бусанг къоркъма себеп ёкъ, неге тюрлю де, бары да затны яратгъан Есибиз сени булан, Олдуру лап да тарыгъынг. Шо заман бу дюнья гёзлеринге башгъачалай гёргеменек, гъар бир табият деп эсинге гелеген ишлеге тергев берме башлажакъсан.

» 5

Сириялылагъа этилген уллу кѐмек

Бирлешген Арап Эмиратланы (ОАЭ) ватандашлары Сириядан къачгъанлагъа, сувукъдан зарал гѐрген саялы, кѐмек гьисапда 20 миллион доллар акъча жыймагъа болгъан, деп билдириле. Ювукъ Юнтувушда артдагъы гюнлерде ажайып сувукъ болгъан экен. Гьатта кьар да явгъан болгъан. Эмиратларда кѐмекге деп жыйылгъан акъча сириялылагъа, ватанындан къачып, ят ерде де чакъ бузулуп, сувукълукъдан къыйналагъаны учун берилежек. Бирлешген Арап Эмиратланы Къызыл Хачы деген кьурумны ва пачалыкъны президентини сипте-



чилиги булан оьтгерилген бу гьаракатны улкени телеканалларындан гентг кюйде гѐрсетген болгъан. Пачалыкъны ватандашлары мобильный телефонларындан таба смс йибериш, акъчасын шо кепде тапшурмагъа бола. Сонг адамлардан ва кьурумлардан йиберишген шо акъча хас сѐтда жыйыла. Лап уллу рагьмулукъ кѐмек ОАЭ-ни пача тухумундан, рагьмулу кьурумлардан ва банклардан гелген болгъан. ООН кьурумну гьасиллерине гѐре, Сириядан къачып гѐчген адамланы санаву 2,3 миллионгъа гентг геле. Оланы кѐп яны Сириягъа ювукъдагъы Иорданияда, Туркияда ва Ливанда ерлешген.

Къыбла Кореяда компьютер оюнланы ичкиге тенг этген

Ювукъ араны ичинде Къыбла Кореяда компьютер оюнланы ичкиге ва наркотиклеге тенг этмеге болажакъ. Гьалиге шолай закон пачалыкъны парламентинде кьаралып тура. Артдагъы заманны ичинде о якъларда бу янгылыкъ лап кѐп пикру алышдырагъанлардан болуп токътагъан, деп билдириле. Къыбла Кореяны гьукуматы геймерлеге (компьютер ойнайгъанлагъа) агъамият бергени биринчи гезик тьогюл. 2011-нчи йыл этилген ахтарывлагъа гѐре, 10-19 йыл болагъан кореялыланы 2 проценти (шо 125 минг адам бола) компьютер оюндан гьасил

болагъанлыкъдан сав этилмеге герек. «Биз улкени дѐрт балагъдан тазаламагъа герек-биз: ичкичиликден, наркотиклерден, компьютер ва азарт оюнлардан», – дей ерли парламентни депутаты, янгы законну автору Хванг Ву Йе. Эгер де законну къабул этсе, компьютер оюнлар булангъы бизнесни гележеги болур деп айтмагъа къыйын. Шо саялы бу тармакъда къазанагъан компаниялар, бир-бири булан оьзге заманда тогъа тарта буса да, гьали биригип, янгы законгъа кьаршы чыгъажагъы ачыкъ.



Иранны башгъа тахшагъары болажакъ



Гьали-гьалилерде Иранны парламенти пачалыкъны тахшагъарын Тегерандан башгъа ерге чыгъармакъгъа тавуш берген болгъан. Депутатлар гьисап этеген кюйде, 12 миллионгъа ювукъ болгъан халкъы булангъы Тегеран гележекде улкени тахшагъарыны борчларын кютюп болмас. Оьз гезигинде ерли гьукумат билдиргени йимик, бу гьаракатны яшавгъа чыгъармакъ учун ону харжы етишежек. Иранны информация кьураллары пикру алышдырагъан кюйде, пачалыкъны янгы тахшагъарыны борчларын Тегерандан 35 чакъырым арекде-

ги Паранд деген шагъар кютмеге болур. Артдагъы он йылы ичинде Тегеранны халкъы уч керенге артгъан. Иранны халкъы къазанмакъ, иш тапмакъ, яшавлукъ гьалын яхшылашдырмакъ учун тахшагъарына гѐчеген кѐп болгъан. Иранны тахшагъарын Тегерандан башгъа ерге гѐчюрмекни таклифи мунда хыйлы масъалалар топлангъангъа гѐре арагъа чыкъгъан болгъан. Демек, тахшагъарны халкъыны санаву ажайып оьсген саялы мунда экология булангъы гьал бузукълашгъан, ѐллардагъы «пробкалар» кѐп болгъан, жинаятчылыкъ артгъан.

Бузулгъан малны сатмакъ гьалал болмас

Дагъыстан бусурманланы ругъани идарасында «гьалал» стандартны комитетини ѐлбашчысы Ибрагьим Абдулаев сатывчулагъа халкъгъа бузулгъан малны сатмакъгъа, деп чакъырыв этген. «Заманы битген, олай да тийишли шартларда сакъланмагъан малланы сатмакъгъа ярамай. Шолайлыкъ «гьалал» деген шартгъа къыйшмайгъанны билмеге тарыкъ», – дей И.Абдулаев Дагъыстанда ишлейген мал чыгъарывчулагъа ва сатывчулагъа бакъгъан чакъырывунда. Сонг да чакъырывда айтылагъан кюйде, мал чыгъарывчу да, сатывчу да янгы оьз гьайыны, гелимини гьакъында ойлашмагъа герекмей, жамиятны савлугъуну гьакъында да ойлашмагъа тарыкъ. Адамланы савлугъуна зарал этмекеден сакъланмагъа гьажатлы. Мал чыгъарыв ва сатыв-алыв булан машгъул гьар адам айлана якъдагъылагъа текеран сама да зарал этмекеден бек сакъланмагъа тийишли.



Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению
Духовного управления
мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета
муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ
Асхабали МУРЗАЕВ

Главный редактор
Зурбек (Абдулла) ЯИКБАЕВ

Редактор
Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Дизайн, вёрстка
Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер
Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ
Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по
надзору в сфере связи, информационных технологий и
массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24
сентября 2010 г.
Индекс 51325
При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты
«Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати»
по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____
Сдано в печать 29 декабря 2013 г. в 18:00.
Тираж 2. 500 экз.

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала,
ул. Аскерханова 13а.

Телефоны:
Редакция: (8722) 51-85-22.
Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222.
по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com;
www.assalam.ru

Неге бусурман тюгюллер гьалалны артыкъ гёре

1 « Бугюн савлукьга зарал этмейген таза ашамлыкь продуктлар гюн сайын аз бола бара. Телевидениеде «Контрольная закупка», «Среда обитания» деген берилишлер бары яхшы. Олар аз буса да адамлагьа кьайсы ашамлыкь зараллы, кьайсы тюгюлюню англама кёмек эте. Озокьда, ашамлыкь продукту кьоллавуно культурасын гётерме ва адамланы олар не йимик продуктланы кьоллайгьанны гьакьында ойлашып кьарама чакьырма тюше. Миллетни савлугьу – уьлкени милли аманлыгьын агьамиятлы кюрчюсю. Гьалал аш лап кьоркьунчсуз, таза ва пайдалы экенни бирев де инкар этме болмажакь. Ислам динде этика нормалар белгиленген, гьатта чачыв учун топуракьны гьазирлейгенде, шоланы сакьлама тюше. Топуракьны нечик ишлетме тюше, туюшюню нечик кьайтарма герек, уьй гьайванланы нечик сакьлама бола, этни нечик гьазирлеме тарыкъ, ашны нечик гьазирлеме, ашгьа нечик гиришме, тепсиде озьюн нечик тутма тюше – бу ишлени барысында да Исламгьа этиканы дини деп айтма ярай. Нени ашама ярайгьаны, нени ярамайгьаны мекенли кюйде белгиленген. Эт лап агьамиятлы ашамлыкь продукт экенге гёре, огьар бакьгьан якьда

айрыча талаплар салына. Эгер эт комбинатларда эт маллар гьазирленгенде тийишли нормалар ва талаплар сакьланмагьан буса, шолай продкут бусурманны тепсиде болма туюшмей.

Гьалал-сертификация

Сав дюньда мал йиберегенлени малларын ва кьуллукьларын Шариатны нормаларына кьыйышывну сертификация этив булан машгьул болагьан кёп кьурумлар бар. Сертификатлар берегенде олар анализ этилеген затны тындырыкьлы кюйде анализ этме борчлу ва Кьудратны Есини алдында бек жаваплы экенин англама герек. Сертификация этив булан олай да савлай дьыгьарны узагьында малны сан янын, кьуллугьуну яда чалышывну журасын гьалалны стандартына гелишивон тергев таманлыкь этмей. Простой алывчу мал чыгьарывну барышына тергев этмей болмай ва кьайсы буса да бир малгьа, гьатта ону уьстюне «гьалал» деп язылгьан буса да, огьар инанывну яда инанмасын масьаласын озью чече. Бизин асруда, гьатта дарманлар да кьалп буса, бир тайпалар, бусурман клиентлени озьлеге тартмакъ учун, аддатмас деп инамлыкь ёкъ. Ислам динде: гери урулагьан затгьа кьаршы болмакъдан

сакьланмакъ учун, шекли затдан сакь бол, деген ёрукь бар. Эгер мал болдурагьанлар гертиден де клиентлени инамлыгьын алма суюе буса, даим оьсе тербейген базар аралыкьланы шартларында оьр даражада ачыкъ болма кьаст этме герек. Сёзлер булан туюлю, озьлени малы гертиден де гьалал экенин гьакьыкьатлыкь булан исбат этме тюше. Мал гьазирленеген биналаны видеокамералар таьмин этме ва он-лайн режиминде санитар ва гигиена нормалар нечик сакьланагьанны гёрсетме герек. Малны сан янына ва гьалалны стандартларына гелишивоне тергев болдурув шо янгьыз гьалал стандартны комитетлерини иши туюлю, савлай Ислам уьмметни иши де дюр. Шо ишде Комитетлер халкьгьа кёмек эте. Бусурманланы озьлени тутгьан ёлу ва гьалал мал алмакъ, янгьыз гьалал малны ашамакъ ва гьалал кьуллукьлардан пайдаландырмакъ учун кьасты болма тюше.

Ачувланагьанда, ашамагьыз!

Ислам динде ачувлу, кьоркьувлу, гьалекли яда пашман гьалда ашамакъ ёралмай. Гьалиги алимлер кёп айтагьаны йимик, сув ва ашамлыкь продуктлар тыш энергетиканы озьюне сингдирме бола.

Гьатта аш гьазирлейгенде ашбазны юрегинде болагьан гьал ашдан таба ону кьоллайгьангьа бериле. Адамны ашайгьан вакьтисиндеги гёнгюлю де лап шо кюйде узакь замангьа сакьлана. Бусурманлар шо гьакьда даим де билген, ва шо гьар олар ашгьа кёп багьана таба ва Ислам динде аш гьазирлевню ва ашавну этикасына кёп тергев бериле. Ашны толу кюйде жувунув булан гьазирлемек бек агьамиятлы. Аш гьазирлейгенде бир-бир ашбазлар нечик «ёнкойгенни» гьакьындагьы хабарланы эшитгенсиздир. Озокьда, Ислам дин ресторланларда ва кафелерде гьал бютюнлей башгьа, шоларда тазалыкьгьа оьр даражада тергев бериле.

«Лап таза ресторан»

Деген проект

Бу макьалада мен тележекде кафелер ва ресторанлар нечик болма герекни гьакьында озь кьаравларымны гьакьында да айтма суюмен. Бусурман динге гёре юройген гьар адам янгьыз таза, янгьы ва пайдалы ашамлыкьны, яни, янгьыз гьалалны кьоллама герек. Гьалиги россиялы алывчулар озьлени агьюлериндеги ашуйлерде яда жамият ашамлыгьында не болуп турагьанлыкь булан гьавасланмай. Менюге анализ этивге гиришгинче алдын ресторанны иш

гьазирлейген уьюне гирме изну алмайлар. Алма чы герек эдилер. Шо идараланы есилерин озьлени ишине хыйлы жаваплы янашма гьаракат этдирежек эди. Ресторанланы ашуйлериде видеокамералар булан ясандырылгьанны ва мунда ашама гелген гьар адам, гьажатлыгьы болса Интернетте гирип, он-лайн режиминде аш нечик шартларда гьазирленегенге кьарама болгьанны суюе эдим. Ашбаз, кьолларын да жувуп, «бисмиллагь» деп сен суюеген ашны этме гиришеген кюйню гёрме болгьанны суюе эдим. Эгер ким буса да бирев шулай проектни озьюню идарасында яшавгьа чыгьарма болса, татывлу ашланы суюегенлер ва кьыйматлайгьанлар сёзсюз кюйде, ону даимлик клиентлери болур. Шолукьда ресторанны еси клиентлени инамлыгьын кьазанма ва оланы санавун артдырма болур. Чингдеси, Ислам динни этика нормаларына гёре аш гьазирлемек учун негет болмакъдыр. Гьалал – шо янгьыз аш яда опуракь туюлю, шо бусурманны яшавуну уьлгюсю. Адамны яшав бары да якьдан гьалал уьлгюге кьыйышмакълыкь нияматлыкьгьа юк болувдур ва, чингдеси, Кьудратны Еси Аллагьны разилигидир, шо буса гьар бусурман кьаст этме герекли борчдур.

Эр ва кьатын — даимлик тема

Бугюн биз ватандашланы ихтиярлары ва эркинликлери бирев булан да, бир зат булан да дазуланмагьан демократияны ва башалманчылыкьны асрусунда яшайбыз. Бизин жамиятда шо эркинлик социал аралыкьларда нечик суратлана? Жамиятны бёлюгю – яшланы ва ата-аналаны, улан кьардашланы ва кьызардашланы эрни ва кьатынны аралыкьларына нечик таьсир эте? Эрни ва кьатынны борчлары ва ихтиярлары туврадан-тувра оланы иштагьлыгьындан, гёнгюлюндан, яшав гьалындан, ва, биз нечакьы суюмесек де, телевизорну экранындан таба бизге озьюню ёлун гёрсетген гюнбатыш пасат яшавундан гьасил бола. Яхшы деген не, яман деген не экенни бизге ким англатажакь? Озьюнден озьген сонг жагьил жутлар бузулагьан гёрюнемейген шо дазу кьайдадыр?

Кьурбан Рагьимов

Ислам дин бизге эрни ва кьатынны бир-бири булангьы аралыгьыны бек яхшы уьлгюсюн берген, Шариат булан шонда оланы ихтиярлары ва борчлары кьатты кюйде токъташдырылгьан. Эр-кьатынны арасындагьы татывлу рагьатлыкьны ва насипни кюрчюсю болсун учун Шариат эри тутма герек кьатынны ихтиярларын ва кьатын тутма герек эрни ихтиярларын англата.

Эрни борчлары

Кьатынлары булан яхшы амаллы аралыкъ тутув эрлени тувра борчу. Кьатынны янындан терс иш болмай туруп, эри ону бетине ачувлу кьарама герекмей, некъадар, сёйлейгенде илиякьлы ва ушанывлу болма тарыкъ. Сююмлю Мугьаммат Пайхаммардан билдирилеген кюйде, ол булай айтгьан: «Бизден лап яхшылар озьлени кьатынларына яхшылардыр, ва мен де сизден дап яхшыгьыз кьатынларыма яхшыман». Расулулагь озьюню кьатынлары булан яхшы амаллы аралыкъ туту болгьан, олар булан илиякьлы ва кёп иржя болгьан. Пачалыкьны башчысы ва Пайхаммар экенине де кьарамайлы ол кьатынларына гьакимлик этеген начальник болмагьан. Эргиши кьатынын ва яшларын сакьлама борчлу, ол агьлюню бары да тарыкъгерек булан таьмин этме герек. Амма гьалиги кьатынгишилер учун «тарыкъгерек зат», «сакьлав» деген англав шонча да башгьа чы, оланы эрлери учун шо кютме бажарылмайгьан ва башынмангь этеген масьала болуп токътагьан. Уьлду онгайлыкьлары яшавлукь уьй, автомашин, мол ашамлыкь, гьар сезонда опуракь гийимин алышдырыв-янгыртыв, багьалы тагьымчакьлар, ресторангьа сапар, тыш уьлкелерде ял алыв – шулар барысы да гьали кьатынгишилени стандартлы жыйымы. Шо жыйым эрлени гьакьылына не даражада уьстюню кюйде сыйыша буса, кьатынны суююе де эрине шончакьы



гюлю. Эгер эри уьстюню туюлю буса, ол разисизликге ва оьпкелевелеге уруна. Шо буса агьлю байлыкьланы кётюрлюкте тарыта, сонггьа таба айырлыгьы гелтире. Бусурманланы озьлени кьатынларына яхшы янашывуну гьажатлыгьыны гьакьында айта туруп, биз астаракь кьатынны борчларына гёчезиб.

Кьатынны борчлары

Бусурманны кьатыны – эри авур иш гюнден сонг озьюне алгьасайгьан оазис. Ол эрин исбайы таза опуракь, ийисли сувлар себип безенип, шатлы иржайыв булан кьаршылай. Аш этип, уьйню онгарып, эрине арив кьарама герек. Кьатынгишини аслу иши ана ва ожакъда уьй еси болмакъдыр деп айтма ярай. Агьлюню сакьламакъ учунгьу борч

ону уьстюне туюшмей, тек ону ишлеме, эгер сатыв-алыв булан машгьул болма суюе буса ихтияры бар. Мугьаммат Пайхаммаргьа: «Лап яхшы кьайсы кьатынлардыр?» – деп сорагьанда, ол булай жавап берген: «Озьлеге эрлери разилери, тынглавулары, озьлени ва озьлени байлыкьларын умуми гёз кьаравгьа салмайгьан кьатынлар, неге туюлю, шо эрни кепине гелмей». Кьатын эрни гьай этивюн кьыйматлама ва огьар рази болма герек. Кьатыны эрине разилик билдирсе, ол шат болажакь, ону кёп суюежек ва огьар болгьан чакьы кёп яхшылыкьлар этме кьастгьылажакь. Разилик билдирмесе, эри гёнгюслюз болур ва озьюн: «Хадирин билмей буса, мен огьар неге яхшылыкь этемен дагьы?» – деген суалны берир.

Бусурман тиштайпаны лап оър къыйматлары

Мени аявлу къызардашларым, нечакъы суймесен де, мен гюнбатышеввропа къыйматлыклагъа гёре юрюйген: модгъа гёре гийинеген, ягъынагъан, жагъил чагъында яшавдан бары да затны алма сюеген жагъил бусурман къызланы кёп гёремен.

Мадина Сагъирова

Яшавдан бары да затны алмакъ деген зат нени англата деп сорасанг, булай жавап берелер: «Демек шо арив гийинек, арив ашамакъ, онгайлы кюйде эрге бармакъ, савлугъу яхшы яшлары болмакъ, яхшы къуллукъда болмакъ ва шолой башгъалары». Герти, яхшы умутлар, сёз ёкъ. Тек бусурман къызланы шолой ойлашагъанын гёргенде бек пашман боласан. Къудратны Еси инсанны дюньягъа янгыз онгайлыкь учун яратгъанмы, ва ону насиби шону булан дазуланамы? деген суал тувулуна. Оьзюню дюньялыкь яшавун онгаргъандан къай-

ры, инсанны дагъы борчлары ёкъму дагъы? Къуръанны аятларына, Пайхаммарны гъадислерине ва супуланы гъакъыллы сёзлерине кюрчюленип, шо суаллагъа жавап берме къарайыкъ. Билдирилеген кюйде, Абу Хурайра булай айтгъан: «Бир керен мен: «Гъей, Расулуллагъ, сени яхшылыгъынгдан Къыймат гюн инсанлардан лап кёп ким насип табажакь?» – деп сорадым. Жавап гъисапда Расулуллагъ магъа: «Гъей, Абу Хурайра, шо гъакъда магъа сенден алда бирев де сорамажакъны биле эдим, нечик чи, сен мени сёзлеримни эшитме нечик гъасирет экени биле эдим! Къыймат гюн мени якълавамну яхшылыгъындан насипли адам ким гъакъ юрекден: Ла илагъа илла лагъ Мугъаммат Расулуллагъ» деп айтгъан адам болажакь», – деген. Къудратны Еси Аллагъ булай айтгъан (маънасы): «Сизин Есигиз Аллагъ шолой. Бары да затланы Яратгъандан къайры Аллагъ ёкъ. Огъар сужда къы-

лыгъыз!» (сура «аль-Анам», аят 102–103). Анасны сёзлерине гёре айтылагъан кюйде, Пайхаммар булай деген: «Динни татывун уьч къылыкьлы: къалгъан бары да затдан артыкъ Аллагъны Расулуллагъны кёп сюеген, о яда бу адамны Аллагъ учун сюеген, отгъа айланма нечик суймей буса, шолой имансызлыкьгъа къайтма да суймейген адам сезер». Гъамзат Апенди айтгъан кюйде: «Къудратны Еси бизин сужда къылма яратгъан, Аллагъгъа къуллукь этмейли, дюньялыкь ишлер булан доланмагъыз». Сужда къылытв камилли болсун учун, яш чагъындан тутуп къаст этме герек. Неге туюл Урибли Магъамат-апенди айтгъан кюйде: «Яш чагъында сужда къыл – шо Аллагъгъа туюшонюню шавласы. Сени оьзюнгден къайры, дагъы бирев де сени къызгъанмажакь». Тек шо, биз, бусурман тиштайпалар, материал байлыкьланы гери урма герекбиз деген



затны англатмай; туюл, бизинг башлап ругъ байлыкьлагъа ес болма герекбиз, нечик чи, шо лап оър байлыкь гъисаплана. Пайхаммар булай атгъан: «Гъар гюн беш намаз къылагъан, рамазан ай ораза тутагъан, оьзюню намусун сакълайгъан, оьзюню эрине тынглаву къатын женнетге ону оьзю суюген къайсы къапсундан да гирежек». Ахырында айтсам, биз, бусур-

ман тиштайпалар, Къудратны Есини пурманын кютме борчлубуз, Ол булай буюра (маънасы): «Гъей, Пайхаммар! Оьзюнгню къатынларынга, оьзюнгню къызларынга, муьмин эргишилени тиштайпаларына олар бетлерине шаршавлар япсын деп айт. Шолой этсе, оланы къаравашлардан, адашгъан тиштайпалардан айырма ва хорлавлардан къорума тынч болажакь» (сура «аль-Ахзаб», аят 59).

Гъижап — ону тангламакъны масъаласы бизде...

Билемен, гъижапны гъакъындагъы масъала гъалиги заманда агъамиятлы гъисаплана, шо масъалагъа тиеген биринчи мен де туюлмен... Инаныгъыз, шо янгыз агъамиятлы темаланы бириси болуп къалмагъан, шо мен оьзюм де башдан гечирген масъала. Мен школада охуйгъанда, кёп санавлу оьзге къызлагъа йимик, магъа да: «Гъижап байлама сагъа не зат четим эте?» – деген сорав берилген эди.

Салигъат Абдурагъманова,
Теология ва халкъара аралыкъланы институтуну студент къызы

Шо соравгъа алда жавап берген кёп санавдагъы къызлагъа тынглагъан сонг, шогъар жавап къайтармакъ муратдагъы къастлыкь булан, мени англавума сингген шо сёзлени оьзюмден изнусуз такрарлай эдим. Жаваплар: «Адамлар не айтар?» «Адамлар магъа кюлегенни сюемисен?» адамлар магъа: «Гъижап да байлап, эрге барма къарай деп айтгъанны суймеймен», «Мен гъали де шогъар гъазир туюлмен», «Мен гъали де оьзюмню эдепли тутаман, шону адамлагъа малим этме негер тарыкъдыр?» – «Магъа атам-анам изну бермей», «Уллу болгъанда, байларман», «Мен «агъачлыкьдагъылагъа къошулгъан деп айтажакълар»... деген ойлар, соравлар йимик чалына эди. Гъей Аллагъ, Сагъа, мени яратгъангъа, тынглавсуз болмас учун, адамланы нечакъы пуршавлукъларындан оьтме герек? Кёп санавдагъы дин къардашлары ва къызардашлары пикруларына тынглап, мен гъижапны гъакъында ойлашма да суймей эдим. Шо заман гъижапгъа байлавлу оюмну якълайгъанлар кёп къаршылаша эди. Озокъда, бир-бир ата-аналар да къаршы бола-



жакь эди: къызыны артындан сёйлегенни ким сюе дагъы? Буса да, оьзлени дин къызардашларыны артындан сёйлейгенлени разилиги, Къудратны Еси Аллагъны разилигинден артыкъмы дагъы? Оьзюмню Яратгъанымны алдында экиюзлю экенимни яни, янгыз намаз къылагъанда гъижап байлап, сонг чегенимни гъакъында ойлашып, мен оьзюм этеген затгъа бек уялдым. Неге туюл, гъадисде айтылагъан кюйде, экиюзлюлени арасындан бирев де женнетни ийисин де гъис этмежек. Мен, Аллагъны къулу, Ону магъа разилигини гъакъында ойлашма боламанмы дагъы? Буса да, бары да гючюмню жыйып, гъижап байлама токъташдым. Мени къызардашларым, мени терс гёрегенлени, англамайгъанланы къаравларына чыдавну, бетиме иржаягъанланы гёрювню, артымдан мысгъыллайгъанланы эшитивню, гъали энни эрге

алажакь деген ирышхатлаву башдан гечирмек магъа нечакъыгъа токътагъанны сиз билгей эдигиз! Гёзьяшлар – сен оланы токътагъа болмай бусанг, гертиден де, тузлу туюл, аччы тие. Аллагъ, оьзюню къулу Яратгъанына багъып бир абат алагъанны гёрюп, огъар багъып он абат алыр. Бирден-эки мени эсиме шагит, Дагъыстанны алдынгы муфтиси, мисгин Сайитмагъамат гъажы Абубакаровну: «Янгыз дав майданда ябушгъан адам юрек яра алма болур», – деген сёзлери гелди. Демек, мен дав майдандаман. Шо сёзлер магъа гюч берди, Аллагъ юрегимде иманны беклешдирди, чыдамлыкь берди, гъижапны туюбюнде мен дюнья наслыкьдан, бары да терсликлерден аман сакъланагъан гъис этемен. Натижада, мен юрегимде дамгъа къоягъан сёзлер булан яралана бусам, мен тюз ёлда экенимни ангадым. Не сюе буса айтсынлар, чинкдеси, мен Ислам динни законларына

къаршы чыкъмайман ва бары да зат да Яратгъаныбызгъа тынглавсуздукь этмеймен. Мени аявлу къызардашларым ва къардашларым, гъижапны танглап, янгыз оьзюмню гъакъымда ойлашып, янгыз оьзюм сюеген адам йимик иш гёрмедим, мен сизин де гери урулагъан затлардан аяп сакълама къаст этдим. Оьзюмню къаркъарамны ва чачларымны тийишли кюйде яшырып сакълап, мен жагъаннемни каптар гийингинден (йыртгъыч гъайван) янгыз оланы туюл, сизин ойларыгъызны къаравларыгъызны да гери урулагъан затлардан аман сакъламакъны къастын этдим. Шолой болгъанда сиз иблисге неге къаршы турмайсыз? Эгер сиз, къызардашларым, пурмангъа таби болмагъа токъташгъан бусагъыз, гъижап байлагъыз, бетигизден, къолларыгъыздан къайры, къаркъарагъызны санларын ят гёзлерден яшырыгъыз. Гелигиз, гъижап байлагъан къыз шосагъат малайик болуп къалмайгъанны гъисапгъа алайыкъ. Сонг да, мингсиз адамлар болмайгъанны унутмайыкъ, мингсиз янгыз Ислам диндир. Ислам буса бизге динни законларын сакълап, инг башлап оьзюбюзюню, сонг буса агълюбюзюню, яшларыбызны, дос-къардашларыбызны тарбияламакъ учун берилген. Гъар адам янгылышма бола, чинкдеси, этген терс ишибизге гёкюнюп, товбагъа туюшуп бажармакъдыр. Тезги гюнагълары ва янгылышлары учун адамлагъа гёре гесмейик, неге туюл, башгъаланыкин санама башласакь, оьзюбюзюникелерини артындан етишип да болмасбыз... Къой, Аллагъ бизин юреклирибиздеги иманны беклешдирсин, бизин тюз ёлга салсын, олай да савлай уьмметни товбасын къабул этсин! Сизин дуагъызгъа умут утемен.

Ислам дин шо гъакълыкъ экенни биз не билебиз?

БАРЫ ДА ЖАНЛЫ ЗАТЛАР АЛАМДА ОБЪЗЛЕНИ ЯШАВУНДА ЯРАТГЪАНЫНА БОРЧЛУ

Ислам, дин гъисапда, янгыз инсанни барлыгыны ич къюрчюсю болуп къалмай, о дагы да асувлу, нечик чи о объзюню токъташгъан гъакъылыны принциплерин гъакъылыны ёлунда къюрчюлендире. Гъакъыкытда Ислам динни уйренивню енгиллиги ону битишини ва асувлугъуну къюрчюсюн гёрсете. Шогъар гёре Ислам динде сиз динни гъакъындагы илмуда къайсы буса да бир четимликни тапмажакъсыз, бары да нормалары ва къайдалары адамлагъа англашыла. Буса да, бизге, бусурманлагъа, Ислам динни гъакъында хабарламакъны, къайсы сёзлени ва далиллени тангламакъны, не айтмакъны, халкъгъа нечик етишдирме тюшегенни Ислам дин – шо гъакълыкъмы деп сораса? Шо ёрукълу суаллагъа биз шу макъалада жавап берме къаст этербиз, Аллагъ буюрса.

Саида Ибрагъимова

Ачыкъдан ой къурув

Болма ярай, бизин кёбюбюз эрте-геч оъз объзюне: не учун яшайман? Инсаният объзюню башланывун къайдан ала? Алам къайдан арагъа чыкъгъан? Барлыкъны сырларын гъайран кюйде англатыв бармы? деген суалланы бергендир. Не учун яшайгъанын, къайдан гелгенин, ону яшавуна ким ёлбашчылыкъ этегенни билмей инсан юрек абдыравну сезедир. Бизин яшавубузну гъар тюрлю талапларындан ва кеп чегивлеринден пайын алывдур? Бизин яшавубуз шо янгыз байлыкъгъа ес болмакъны ва къуллукъда гётериливге къаст этмекидир? Тезги заманлардан берли инсанлар арымай-талмай бу дюньяда барлыкъны сырларын ачмакъ муратда ахтарывлар юрютмекни давам эте. Гъар тюрлю заманланы адамлары объзлени барлыгына англатыв бермек учун урунуп къарагъан. Амма эгер инсан планетлени тербенишин, гюнню ва гечени алышынывуну гъакъында ойлашса, гъар тюрлю жанлы затланы яшавуна объзюню тергевон бакъдырса, кеп тюрлю соравагъа жаваплар тапма болур. Мисал учун, Аламны яратылгъанлыкъны гъакълыгына сююнмей болмайсан. Инсан табиятны гёзеллигинден: кёклени, тавланы, объсюмлюклени, гъайванланы, чабакъланы, жан-жаныварны тақрарланмасыгъындан къуванна. О даим барлыкъны: математиканы, физиканы, химияны ва шолай башгъаларыны ажайып тюз законларын ача. Эгер биз шоланы барысын да къабул этсек, шонча уллу Алам ону Ер юзю, кёгю, планетлери, орбиталары, ажайып гёзел системалары ва гъалы булан объзлер объзлени яратгъан яда Яратгъандансыз объзлюгюнден арагъа чыкъгъан деп токъташдырма болабызмы? Адамланы авадан кеп яны, Яратгъанны огъар Аллагъ деп айтып, къабул эте, шо гъар адамгъа тувмадан хас. Шону янгыз айлана яктыны терслигини таъсири булан алышынгъанлар ва инсаниятны яхшы табиятындан тайышгъанлар инкар эте.

Яратгъаныбызгъа ирия болув

«Ислам» «ирия болув» деген затны англата, эгер шо сёзню динни аты гъисапда алса, шону: «Сёзсюз кюйде Бир Яратгъаныбызгъа – Къудратны Еси Аллагъгъа ирия болув» деп англама бола. Аламдагы бары да жанлы зат объзлени барлыгына Яратгъанына борчлу. Жанлы затланы арасындан буса янгыз



инсангъа гъакъыл ва эркин гъаракатлыкъ берилген. Аламда инсан тутагъан ер ва Кудратны Еси Аллагъны яхшылыкъындан огъар берилген яратывчу гюч ажайып уллу оърлюклеге етишме, шоланы барысын да инсаниятны пайдасына къоллама имканлыкъ яратгъан.

Тек инсангъа берилген гъакъыл ва эркин гъаракатлыкъ олай да онда бек гючлю объзюню уллу гёрювню ва оъктемликни тувдургъан. Дюньяда дерт, азап чегив, давлар тувулуна. Муна шо саялы инсан объзюню пайдасы учун Аллагъны ёлбашчылыкъына, эки де дюньяда герти уъстюнлюкте ва насипге харлы.

Инсанни Ер юзюнде арагъа чыгъывуну лап башындан берли Къудратны Еси Аллагъ инсаниятгъа объзю танглагъан пайхаммарланы йиберген ва объзлеге пайхаммар бакъдырлмагъан халкъ болмагъан. Шо пайхаммарлар Аллагъны баян этивлерини кемекиги булан адамланы объзлени гъаваслыкъларындан уъстюн гелме уйретген ва шоллукъда Ер юзюнде паракатлыкъда мол яшав къурма ёл гёрсетген. Инсанланы бир наслусу башгъасы булан алышына насруланы боюнда, инсаният алгъа бара, шо вакътини ичинде пайхаммарланы илмусуна Къудратны Есини ёлбашчылыкъы нечик ачыкъ болгъан буса, Аллагъны китапларындан таба да шолай болгъан. Гъалиги объзюню шавласыны алдында дюнья Пайхаммарны ✨ нюрю булан шавлалана, шондан таба Къудратны Еси Аллагъ объзюню ёлбашчылыкъын кюте ва камиллешдире. Шо Мугъаммат Пайхаммар ✨ болгъан ва огъар Аллагъ тюшюрген китап да Къуръан болгъан.

Къуръанда Къудратны Еси Аллагъ бизге айтагъан кюйде, Ер юзюне яралгынча алдын адамланы юреклери Ол объзлени Еси болажакълыкъына шагъатлыкъ эте болгъан. Башгъа сёзлер булан айтгъанда,

гъар нарыста Аллагъгъа герти инаныву ва тувмадан Огъар сужда къылывгъа гъаваслыкъы булан дюньягъа ярала. Сонг буса, бу дюньяда гъар жанлы яратывывуна ва мунда яшайгъанына гёре, ону унутувну гъалы къуршай, жан Аллагъны алдында башлапгъы заманда берген васиятын унута. Ондан къайры да, инсан Ер юзюнде айлана дюньяны гъар тюрлю таъсири сынама башлай, шо да ону объзюню Аллагъгъа тувма ва табии гъасиретлигин инкар этме къастлыкъын тувдура. Тек Къудратны Есине ирия болувну шо тувма гъасиретлиги оърлюк алгъандокъ, инсанни юрегинде гъакъыкытлыкъ уяна. Муна шо саялы бугюн биз Ер юзюню гъар тюрлю регионларында адамлар Ислам динни къабул этгенни ва: «Ла илагъа илла ллагъ Мугъаммат Расулуллагъ» деген сёзлени кеп эшитебиз.

Шоллукъда, эгер адамлар объзлени алдында таза буса, олар объзлени къалп токъташдырывларын гери ура ва Къудратны Еси Аллагъгъа ирия болувуна шагъатлыкъ эте.

Инсаният учун Ислам динни яхшылыкъы

Объзюню бугюнгю дюньясында инсан объзюню учсузкъырысыз бошлукъда адашгъан къайыр бюртюк йимик гъис эте. Жамиятдагы жинайтчылыкъ ва тенгсизлик, мегаполислени къавгъасы, компьютер технологияланы гъаракатчы ишни гъар тюрлю тармакъларына гиривю инсан объзюню булан геч гелишип-къытышып болмайгъанлыкъгъа гелтирген. Ислам дин инсангъа лап четим соравагъа да жавап бермеги булан нечик де кемеки этме бола, Ислам дин илму бугюн алда бир де бомлагъан кюйде гъар тюрлю агъамиятлы масъалаланы чечивде, бек агъамиятлы. Шо экономика ишлени юрютюв, пачалыкъ аралыкъланы ёрукълашдырив, социал масъалалар, савлукъ сакълаву, политиканы, яшавлукъ тармакъланы масъалалары ва башгъалары.

Бугюн кеплер биле бусурманлар янгыз араплар тюрлюню. Ислам дин – шо статусуна, имканлыкъларына, расасына, терисини тюрсюне гёре башгъа-башгъа адамланы къуршайгъан зор уллу гюч.

Ислам дин инсан къылыкъны бир-бири булан арашма болмайгъан тайпаларын ярашдырма бола. Тарих гёрсетегени йимик, бусурманлар ва оланы Къуръанны талапларына гёре юрютюв дюнья объзюню янги даражагъа чыгаргъан, бусурманлар етишген натижалар ва олар ачгъан янгылыкълар адамны яшавунда буссагъатда да агъамиятлы.

Шулар ва объзге тюрлю хыйлы далиллер токъташдырагъан кюйде, Ислам дин инсанлагъа яхшылыкъ ва чечекленив ёрайгъан Къудратны Еси Аллагъдан гелген. Аллагъ Къуръанда бусурманлагъа тарихден дарс алмакъны буюра, демек, адамлар гетген заманны насруларыны янгылышларын тақрарлама болмас, масъалаланы чечивде янги ёллар ахтарар, яшавну гъар тюрлю тармакъларында уъстюнлюкте етишме болур.

Къуръандан рутъланып, бусурманлар объзлени объмюр сюрювюню маънасын белгилевню билимлерин излев булан янаша, гъар адамны пайдасы учун да ишлеме герек. Сыйлы Къуръан, олай да Пайхаммарны ✨ ульгюсю бусурманланы Аллагъгъа бакъгъан инанывну, Ол яратгъанлагъа бакъгъан сююв булан барышдырма уйрете. Шо да Ислам дин бютюн дюньяны барышыв-гелишивге, объзювге ва тележекде насипге гелтирме болагъанны англата.

Муратгъа етмек учун...

1 « Ачылыкъны гёрюп – ашны хадири билежексен, сувукълукъ булан ёлугъуп – иссиликни гюрметин англажакъсан. Паоло Коэльону китабындагы игит, дангыллыкъны бары да къыйынлыкъларын гёрюп, булай ойлашагъан болгъан: Есибиз дангыл авлакъны яратгъан себеби адам тереклени аясын ва оланы гюрметин билсин деп. Ону йимик, сен де гъар бир табият затда

Аллагъны уллу рагъмусун гёрежексен. Узакъ къаравуллагъан муратынга етише турагъанда яхшы иш болса, билерсен, шо сагъа Аллагъдан кемеки экенни, яман ишге ёлукъсанг, нечакъы да гючлю болгъан экенингни анларсан. Бары да къыйынлыкъланы кютежексен, неге тюрлю Есибиз биз кютюп болмайгъан къыйынлыкъланы йибермей бизге. Гъар иш Аллагъдан, деп ёлунгу узатсанг, объзюнге бек пайдалы

болажакъ. «Танг бола турагъанда лап да къарангы сагъат бола», – деп айтыв бар. Бир заман муратынга етише турагъанда гъар этген ишинг Аллагъны тавакалы булан бирче болагъангъа ва Есибизни разилигине тюрсюнерсен. Гъакъыллылар булай айта болгъан «Муратынга чап! Чабып болмай бусанг, юрюп бар, юрюп де бажарылмай буса, суюкел огъар багъып, суюкелип

де болмай бусанг – ятгъан кюйде муратынга багъып къара». Биз Аллагъны къулларыбыз ва Огъар ибадат етмек учун яралгъанбыз, тек гъар кимни бу дюньяда объзюню белгили бир тапшуруву бар, огъар етишмек учун къаст этме тарыкъ. Гъар бир ишибиз динге къаршы гелмейн кюйде, унутмай, Аллагъны алдында барыбыз да туражакъ ва этген ишлерибиз саялы жавап бережек гюн тележекни эде сакълап...

Гъалиги технологиялар: болма имканлы заралдан яшланы нечик къорума герек?

Айрыгча компьютерлер, планшетлер, айфонлар, айпадлар – бугюн бизин яшлар, абзаргъа чыгыш, велосипед гъайдагынгча, Интернет булан машгул бола. Гъалиги технологиялар чалтлыкъ булан бизин яшавубузгъа кирген ва жагыл адамланы гъакъылын ва юреклерин елеген. Ата-аналар гъисапда бизин алдыбызгъа: гаджетлени бизин яшлагъа этеген тасирине не даражада тергев болдурма герекбиз деген сорава салына.

Саида Ибрагъимова

Не амал, бизин яшлар буссагъатгы вакътиде бар къайсы гаджетни къоллама да гъазир, тек шо къураллардан болма имканлы заралны яда пайданы анализ этме гъазир тюгюл. Технологиялар нечик чалтлыкъда оьсегенни ва биз, ата-аналар, шоларгъа нечик жавапланагъаныбызны гъисапгъа алып, бизин арабыздан хыйлылар, яшёрюмлерден артда къалмас учун, оланы артындан етишмекни къастын этегенге ошайбыз. Шолой гъал булан хыйлы ата-аналар раслана буса да, бусурманлар учун масъала бирден-бир четимлеше. Санавланы бу

девяюрюнде яшлар булангъы байлавлукъну тас этмес ва оланы гъалиги технологиялары заралындан аман сакъламакъ учун не этме тюше? Шо суалгъа гъар ата-ана оьзбашына жавап излей, тек биз бир затны бек тюз билебиз: биз шо бизин борчубуз экенни инкар этме болмайбыз. Бизин яшларыбыз – Къудратны Еси Аллагъны аманатлары. Тек чарасыз гъаллар болмай. Шо масъалагъа гере бир нече насигъатлар:

1. Бусурманлар даим де яшавгъа гере юройенни гъакъында яшларыгъы булан кеп сэйлегиз. Ислам динни вакили болмакъны шатлыкъыны гъакъында яшларыбыз булан лакъыр юрютюп, биз олар оьзлени ошашлыкъы булан оьктем болсун учун, къуралларын онгайлы пайдаландырма уьретип болурбуз.
2. Оланы пайдалы интернет-форумлар булан таныш этигиз, шолар жагыл бусурманлагъа яшавну гъар тюрюлю якъларын билме ва, пайдалы идеяланы яйыв булан, шоланы арагъа салып ойлашма имканлыкъ берир.
3. Оланы эсине намазны, дуа-ибадатны ва дин булан байлавлу оьзге борчланы салагъан къошумлар булан мобильныйларын толумлашдырмакъны

таклиф этигиз.

4. Болма имканлы заралны ва пайданы гъакъында англатыв берип, яшларыгъызгъа социал сетлени башгъалыкъларын англатыгъыз. Оланы, мисал учун, Facebook янгыз онгачалыкъ даражада тюгюл, ону кемежлиги булан Ислам динни къорчулерин англатма ва оьзге ишлени къурма болагъан идеягъа да гъавасландырыгъыз.
5. Оьзюбюзню яшларыгъыз рагъмудукъ ишни артыкълыкъыны ва гъалиги технологияланы кемежлиги булан оьзге тюрюлю яхшы ишлени этивню масъаласын арагъа салып ойлашыгъыз. Интернетден таба къурдашлары булан ёлугъув онгарып, биз оланы Ислам дин агъвалатларда ортакъчылыкъ этмек булан савгъатлама болабыз.
6. Балики, бизин яшланы гюнню технологияларсыз йибермек деген ой гъавасландырыр. Олагъа уьлгю гёрсетмек учун, ата-аналагъа де сав гюнге Интернетден айырылма тюше.
7. Оланы тергевю гаджетлерден тайдырмакъ учун, биз яшлар булан спорт оюнлагъа ва бирче оьтгерилеген оьзге чаралагъа къошулма болабыз. Олар булан дагъы да заманны къыйматлыкъыны ва бу дуньяда биз оьзюбюзню заманыбызны нечик пайдаландыргъаныбыз-



ны гъакъында Къудратны Еси соражакъгъа байлавлу болуп да сэйлеме тюше. Гъасили, биз, уллулар, санав инкъылапны бары да артыкълыкъы булан толу кюйде пайдаланма ва бизин жагыл бусурманлагъа яшавгъа гере юрюме кемеж этме болабыз, шону булан бирге Къудратны Есини алдында оьзюбюзню борчубузну да билебиз. Низамны бузгъаны учун, яшланы гаджетлерден магърюм этип, оланы такъсырлаву гъаваслыкъындан сакъланмакъ учунгъу ёлда бизге хыйлы чыдамлыкъ герек. Олар оьзлени тенгилерини ягъындан этилеген басгъынны башдан гечирегенни унутма тюшмей, биз буса, эсли адамлар гъисапда, олагъа ойлу ва гъакъыллы

янашма герекбиз. Оьзюбюзню яшларыбызны ой къурув къайдасын англамакъ учун къаст этме ва технологияланы багъыйлы кюйде пайдаландырывну гъакъында сэйлеме герек, шо олар булан инамлы аралыкъ тутма кемеж этежек. Бизден, уллулардан, чыгъагъан ёрукъ-къайдалар бизин яшлагъа оьзюбюзню пикубузну къабул этдирип булан тюгюл, олар булан разилешип этилсе, бизин яшлар янгыз шо заман насипли болур. Бизин барыбызгъа да яшларыбыз булан къатнава янгыз огурулу гъислер тувулунсун, я Аллагъ! Эки де дуньяда яшларын ата-аналагъа къуванч гелтиреген ёрукъда лайыкълы бусурманлар этип тарбиялама Аллагъ кемеж этсин! Амин.

Макътама кимни ярай, кимни ярамай?

Бир-бир гезиклерде адамланы макътамакъ гери урула. Бек макътава булан алты балагъ байлавлу, шолардан дёртю макътайгъан адамдан чыкъма бола, экиси буса макъталагъан адамгъа тийме бола.

Мугъаммад Фахрудин

Макътайгъан адамдан шулай балагълар тийме бола.

1. Бир-бирде макътавлар этегенде адам гъатдан оздуруп йибере, шо буса ону ялгъанчылыкъгъа гелтирме бола.
2. Бир-бирде адам оьзю башгъа гишини макътайгъанны эки яндагъылар да гёрсюн деп ойлаша. Башгъа сёзлер булан айтгъанда, бир-бирде макътавлар булан ол башгъа биревге оьзюню сюювю гёрсете, тюзю, гъакъыкъатда шону гъис этмей, оьзю айтагъан затлар гъакъ юрекден чыкъмай буса да, натижада шолой адам гёземелик иш этеген экиюзлю болуп чыгъа.
3. Ол оьзю де инанмайгъан затланы айтма бола. Хабарланагъан кюйде, бир керен кимесе бирев Расулуллагъны янында башгъа адамны макътагъан. Шону эшитип, Пайхаммар булай айтгъан: «Сени башынга къайгы къопду! Сен оьзюнгю къардашынгны башын гесдинг, эгер ол сени сёзлеринги эшитген эди буса, шат болмас эди. Бизин арабыздан къайсыбыз буса да бирибизге оьзюбюзню къардашыбызны макътама тюше, ол: «Мен пленчени тюген гъисап этемен, эгер ону эсине, гертиден де, шолойман деп геле, тек мен Аллагъны алдында биревню де макътамасман деп айт-



сын», – деген.

4. Бир-бирде ол, зулмучуну ва намусуз адамны макътап, огъар сююнч гелтире, шолой этме ярамай. Гъасан аль-Басри булай айтгъан: «Зулмучугъа узакъ оьмюр бергенни Аллагъгъа тилейген адам шону булан ол Ер юзюнде Аллагъгъа таби болмасы ёрайгъан бола». Макъталагъан адамгъа тиеген ягъын

айтса, шо огъар эки гезикде зарал этме бола.

1. Макътавлар адамда оьктемлик ва хохайлыкъ – оьрлюк, сый сюювлукъ тувдура бола, адамны шо къылыкълары буса зараллы.
2. Адамны макътаса, ол шатлана, осалаша ва оьз-оьзюне рази бола, ишде буса осал гъаракатчылыкъ гёрсете. Шооьгъар гере Расулуллагъ булай айт-

гъан: «Сени башынга балагъ къопду! Шо гъакъда ол эшитген эди буса, шат болмас эди».

Эгер де макътава я макътайгъанны яда макъталагъанны оьрде эсгерилген къайгы-дерте гелтирмей буса, шонда бир де яман зат ёкъ, бир-бирде макътавлар таклиф де этиле. Макъталагъан адамгъа не ёл булан да оьктемликден, хохайлыкъдан ва осалашывдан сакъ болма герек, оьзюню гъакъында оьзю нелени билегенни эсде сакълама тюше. Айтыла гелегени йимик, кимесе бирев оьзюню макътаса, Али булай айта болгъан: «Гъей Аллагъ, олар билмейген затлар учун мени геч, олар айтагъан затлар учун да мени такъсырлама, ва мен олар айтагъандан яхшы болагъан кюйню эт!»
Макътайгъан адамгъа гелгенде буса, оьзю айтагъан затланы тюзлюгюне тюшюнемей туруп, огъар бир затны да токъташдырма тюшмей. Булай айтыла: бир гезик Умар, бирев башгъасын макътайгъанны эшитип: «Сагъа ону булан ёлда болма тюшгенми?» – деп сорагъан. О дам: «Тюшмеген», – деген. Умар: «Сагъа ону булан сатыв-алыв сэйлешив юрютме тюшгенми?» – деп сорагъан. О адам: «Тюшмеген», – деп жавап берген. Умар: «Тек сен ону булан хоншуда яшайсандыр, ва ону булан гъар эртен ва гъар ахшам ёлугъасандыр?» – сорагъан. О адам: «Яшамайман, ёлукъмайман», – деп жаваплангъан. Шо заман Умар: «Оьзюнден къайры дагъы Есибиз ёкъ Аллагъ булан ант этемен, мен сен о адамны биле деп ойлашмайман!» – деген.

– Мени атам сигарет тарта, бир-бирлерде тюкенге мени йибере шоланы алмакъ учун. Мен шо буйрукъну кютмесем яраймы?

– Инг башлап гъар бусурман адам оъз ата-анасына гъюрмет, абур этмеге герек, шо ону борчу да дюр. Амма бир-бир гезиклерде олар терс ишлер этмеге де бола, соравдагъы мисал шогъар шагъат. Шолай гезиклерде туврачап болмагъа тюз болмас, гюнагъ ишни де бар кююнде кюймагъа да ярамас. Исси сёз, йылы янашыв, чыдамлыкъ лап яхшы кёмекчи болур булай гезиклерде. Сёзюгюз таъсир эмейгенни гёре бусагъыз (гъатта эте буса да), дуа этмеге унутмагъыз, алгъыш этигиз, Аллагъдан токътамай тилегиз.

– Мен эшитген кюйде, яшыртгъын садагъа яхшы. Шолай садагъаны гъалиги заманда нечик этмеге бола? Бир-эки мисал гелтиргенни сюер эдим.

– Гертиден де, гъадислерде де айтылагъан кюйде, яшыртгъын садагъаны зувабы артыкъ болур. Масала, шолай бир гъадисде айтылагъан кюйде, Сорав алынагъан гюн етти гюп адам Аршны салкъынында болажакъ. Шоланы арасында онг кюлу булан садагъа да берип, шо гъакъда сол кюлу билмейген гиши. Етимлеге, ислам охув ожакъларда охуйгъан муталимлеге, межитдеги касгъа яшыртгъын кюйде болагъан кюйде кёмек ялгъамакъ кыйын болмасдыр.

– Эр-къатынны арасында гебин нечик бузула ва нечик янгыртыла?

– Эр-къатынны арасындагъы гебин хыйлы гезиклерде бузулмагъа бола. Мисаллар: оланы бириси оълсе; оланы бириси капир иш яда сёз айтып уъч айны ичинде товба этмесе; эри айрылыв сёзлени айтса; эри борчларын кютмей деп, къатын имамгъа кант этип, имам оланы айырса; эр-къатын бир-бирине къардашлар болгъаны ачыкъ болса (масала, сют къардашлар); гебин янгылыш кюйде салынгъан буса ва шолай башгъалары. Янгыртылагъанда буса, мунда хыйлы назик, тетекей ердлер бола, шо саялы бу масъалада ерли имамдан кёмек излесе тюз болур.

– Намазгъа тиймейген опуракъ булан унутуп намаз кылса, саналамы?

– Шолай опуракъ булан кылынган намазны янгыдан телеп кылмагъа тарыкъ.

– Бусурман адамгъа гъав этмеге, чабакъ тутмагъа яраймы?

– Чабакъ тутмакъда гери урув, тек гъав этмеге ярамай, эгер шо кеп чекмек учун этиле буса.

– Эр яда къатын башгъа адам булан ювукълукъ этип, гюнагъ иш этсе, оланы гебини бузуламы?

– Аллагъ сакъласын шолай уллу гюнагъ этмекден! Амма зина этген булан гебин бузулмай.

– Намаз кылмайгъан улангъа эрге бармагъа яраймы?

– Къызлагъа шолай улангъа эрге чыкъмаса яхшы болур.

– Къатынгишини намазы не заманларда бузула?

– Эргишилени намаз къалагъан шартлары бузулагъан гезиклерде бузулагъанда йимик, къатынгишилени де шо кепде бузула, уъстевюне гъайизни вакътиси гелгенде де.

– Гече туруп этеген намазны нечеден нече болгунча этмеге бола?

– Яссы намаз кылынып аз замангъа буса да яхлап тургъан сонг эртен намазны вакътиси болгунча тагъажжут намаз кылмагъа бола.

– Тилевю къабул болмакъ учун не дуа охуса яхшы?

– Мунда аслусу гъакъ юрекден тилемек.

–Къынгър тишлени темирлер салып, тюз этмеге гюнагъ деп эшитген эдим. Шо тюзмю?

–Аривлюк учун деп къаркъараны къайдагъы затлар булан безендирмек (татуировка, татуаж ва оъзге шолай затлар) гюнагъ саналагъаны тюз. Амма санланы эршилигин яда савлукъгъа зарал болагъанлыкъланы тайдырмакъ мурат булан медицина алатланы пайдаландырмагъа яратыла. Шоланы арасына къынгър тишлени тюз этеген темирлер де гирегени ачыкъ. Шо саялы оланы къоллауда гюнагъ ёкъ.

–Къатыны зина этсе, пону сакълала яраймы?

–Бу уллу гюнагъ этип тутулган къатындан эри сюйсе айрыла, чыдап бола буса оъзюнде къоя. О ону иши. Эри къыдырагъан къатынына оъз заманында насигъат этмеген, тюз кыйде тарбияламагъа къаст кылмагъан буса, жавап бермеге герек болажакъ.



Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукъ" деген рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз. Бизин номерибиз: **8988-296-94-22**

– Бусурман гишиге гъалал сёзлер айтып, агъач хомуз сокъмагъа яраймы?

– Бусурман гишиге музыка алатлардан янгыз тепни къолламагъа яратыла. Сёзлери де гъалал буса, йырламакъда гери урув ёкъ.

– Эртен намазны алдында тагъажжут намаз кылагъанда азанны авазы гелсе, шо тагъажжут саналамы?

– Санала.



Рузнама

Февраль

дни	Утрений	восх.	Обеден.	После-обеден.	Вечерн.	Ночной
1	6:23	8:02	13:03	15:39	18:04	19:30
2	6:22	8:01	13:03	15:40	18:05	19:31
4	6:20	7:58	13:03	15:42	18:08	19:34
6	6:18	7:56	13:03	15:44	18:10	19:36
8	6:15	7:53	13:03	15:46	18:13	19:39
10	6:13	7:51	13:03	15:48	18:15	19:41
12	6:11	7:49	13:03	15:50	18:17	19:43
14	6:09	7:46	13:03	15:52	18:20	19:46
16	6:07	7:44	13:03	15:54	18:22	19:48
18	6:05	7:41	13:03	15:56	18:25	19:50
20	6:03	7:38	13:03	15:58	18:28	19:52
22	5:59	7:35	13:03	16:00	18:31	19:55
24	5:56	7:32	13:02	16:01	18:33	19:58
26	5:54	7:29	13:02	16:03	18:35	20:00
28	5:51	7:26	13:02	16:05	18:38	20:03

– Межитде намаз жувунагъан ерде чорап ерге тюшген сонг, ону гийип намаз кылмагъа ярамы?

– Эгер шо ерде нажжас ёкъ буса, жабаргъа тюшген чорапны силкип, сув къол булан ишып, гийип намаз кылмагъа ярар.

– Мен къаркъарама спиртден онгарылган дарман ишыйман, шондан сонг киринмейли намаз кылмагъа яраймы?

– Спирт яда шону булан къошулуп не буса да, къаркъарагъа тийсе, намаз кылганча алдын шо ерни сув булан чаймагъа тарыкъ, киринсе дагъы да яхшы.